

УДК 378.04:338.48

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.1.4>

О. Л. ДИШКО

*кандидат педагогічних наук, доцент,
викладач кафедри фізичної культури,
Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: odyshko@lpc.ukr.education
<http://orcid.org/0000-0002-1310-6950>*

В. В. КОВАЛЬЧУК

*викладач вищої категорії циклової комісії теорії і методики
фізичного виховання,
Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: vkovalchuk@lpc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0003-4308-0496>*

М. М. ПАЛЮХ

*спеціаліст I категорії циклової комісії теорії і методики
фізичного виховання,
Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: mpalyukh@lpc.ukr.education
<http://orcid.org/0000-0003-3063-6678>*

А. Г. ЧИЖ

*викладач вищої категорії
циклової комісії теорії і методики фізичного виховання,
Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: achyzh@lpc.ukr.education
<http://orcid.org/0000-0001-5678-5490>*

ТУРИСТИЧНИЙ ВОДНИЙ ПОХІД У СИСТЕМІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

У статті ставиться проблема практичної підготовки бакалаврів з фізичної культури і спорту в межах вивчення курсу навчальної дисципліни «Методика туристсько-краєзнавчої роботи НУШ». Основна увага приділена організації водного походу як складової водного туризму. Наголошується на взаємозв'язку освіти, ринкової кон'юнктури та сучасних трендів, а також актуальності туризму як виду дозвілля, спорту, бізнесу та стилю життя. Докладно аналізуються різні аспекти досліджень вітчизняними науковцями формування в майбутніх вчителів фізичної культури фахових компетентностей з туризму, а також їхні рекомендації щодо необхідних змін у навчальних програмах, їхні погляди на місце туризму в навчально-виховній роботі. Окрема увага приділена аналізу значення дисципліни «Методика туристсько-краєзнавчої роботи в НУШ», насамперед – практичних занять. Акцентується увага на практичній підготовці студентів до проведення туристичних, зокрема водних походів, розвитку відповідних загальних і спеціальних знань, умінь та навичок. Звертається увага на конкретні компетентності, які формуються у процесі практичних занять, присвячених підготовці до водних походів. Наведені результати анкетування студентів щодо їхнього ставлення до участі в туристичних походах, необхідності аудиторної підготовки

(спеціальних дисциплін) до проведення походів, мотивів, які спонукають займатися водним туризмом та необхідності особистої підготовки до проведення водних походів. Описуються особливості спортивного характеру, необхідні для підготовки бакалаврів з фізичної культури і спорту до водних походів. Оскільки водний туризм – це сезонний вид спорту, підкреслюється необхідність фізичної підготовки в міжсезонний період. Описується та аналізується водний похід III ступеня складності, здійснений викладачами та студентами спеціальності фізична культура і спорт за сприяння Волинського обласного центру національно-патріотичного виховання, туризму і краєзнавства учнівської молоді Волинської обласної ради. У підсумку наголошується на необхідності системного характеру проведення походів, аби майбутні вчителі могли отримати кваліфікацію «учасник походу».

Ключові слова: Підготовка бакалаврів з фізичної культури і спорту, методика туристсько-краєзнавчої роботи, нова українська школа, туризм, водний туризм, водний похід, ступеневий похід.

Вступ

Сьогодні реформування і модернізація вищої школи зумовлена необхідністю реалізації в теорії та практиці фізичної культури і спорту нових концептуальних ідей та підходів. Головним завданням сучасних закладів вищої освіти є підготовка конкурентоспроможних фахівців з фізкультури, які мають ефективно розкривати свій творчий і професійний потенціал в умовах мінливої ринкової кон'юнктури. Постійні зміни в останній визначають високу залежність роботи спеціалістів від моди на ті чи інші послуги з фізичної культури і спорту, зумовлені новітніми трендами сучасного стилю життя.

Новітнє навчально-робоче середовище студентів та викладачів має відображати трансформації у процесі підготовки здобувачів вищої освіти з фізичної культури і спорту, спрямовуючи їх на творчий, професійний розвиток і саморозвиток. Як показують дослідження М. Данилевич [Данилевич], ставлення до фізичної культури у країнах колишнього соціалістичного простору нині таке, яке було в розвинутих країнах Європи близько 50 років тому. У країнах Заходу майже 2/3 населення займається масовим спортом, тоді як у країнах Східної Європи – від 8 до 12 %. Основним фактором формування менталітету населення у потрібному напрямку, стверджують Ю. Войнар, Д. Новарецький та І. Глазирін, є авторитет фахівців – випускників спеціальних закладів вищої освіти. Отже, вирішення проблеми позитивного ставлення до систематичної рухової активності пов'язане з підвищенням ефективності вищої фізкультурної освіти. Реформування системи підготовки висококваліфікованих кадрів відповідно до вимог XXI століття – актуальне завдання українського суспільства [Войнар; Новарецький; Глазирін : 31].

1. Постановлення проблеми

Традиційні форми фізичного виховання не завжди спонукають студентів до активного

заняття фізичними вправами. Як показує практика, високоефективним засобом у боротьбі зі зростаючою гіподинамією сучасної людини є туризм як вид дозвілля, спорт, стиль життя, а також бізнес. З огляду на це підготовка здобувачів вищої освіти до організації та проведення туристських заходів є важливим, хоча й трудомістким і відповідальним завданням. Одним із найскладніших видів туризму є водний, де підготовка до водних подорожей має свої характерні особливості.

2. Аналіз попередніх досліджень

Підґрунтям вивчення проблеми професійної підготовки фахівців з фізичної культури і спорту стали наукові праці Є. Приступи, С. Криштанович, М. Данилевич, І. Лапичака, М. Криштановича, П. Сікорського, З. Подоляк [Prystupa], Л. Денисової, О. Шинкарук, В. Усіченка [Denysova], Є. Захаріна, І. Грибовської, О. Романчук, В. Гуцуляк [Danylevych], В. Hatipoglu, B. Ertuna, V. Sasidharan [Hatipoglu], K. Thal, S. Smith, B George [Thal], та ін.

Як випливає з аналізу джерел, підготовка майбутніх вчителів фізичної культури зі спортивно-туристської діяльності становить значний інтерес для науковців. Так, дослідженнями формування фахової компетентності майбутніх викладачів фізичного виховання у сфері екологічного туризму займався А. Конох [Конох]; формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму – Л. Чалій [Чалій]; І. Скрипченко аналізував змістове наповнення програм закладів вищої освіти, які готують майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту для роботи у сфері дитячо-юнацького туризму [Скрипченко]; теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності досліджував М. Данилевич [Данилевич]. Однак, місце водного туризму в контексті

підготовки фахівців зі спортивно-туристської діяльності науковці не дослідили повною мірою.

Мета дослідження – обґрунтувати значення водного походу в системі практичної професійної підготовки фахівців з фізичної культури і спорту.

3. Результати та дискусії

Підготовка майбутніх учителів фізичної культури і спорту у закладах вищої освіти орієнтована на шкільний програмний матеріал. Зважаючи на це, здобувачі вищої фізкультурної освіти у процесі навчання мають підготуватися до викладання варіативного модулю «Туризм».

У свою чергу, на думку В. Мудрян, важливими елементами змісту підготовки майбутнього викладача фізичного виховання є підготовка студентів до організації та проведення масових форм фізичного виховання, серед яких – туристські походи, зльоти, спортивні свята і вечори, козацькі забави, дні здоров'я з виходом у природні умови тощо [Мудрян].

Втім, заклади вищої освіти України тільки розпочали перебудовувати освітні програми відповідно до європейських стандартів. У підготовці бакалавра з фізичного виховання увага переважно спрямовується на поглиблення загальної освіти, формування фундаментальних і професійно орієнтованих знань і вмінь, необхідних для вирішення типових професійних завдань, при цьому, на погляд І. Скрипченко, недостатньо дисциплін туристської спрямованості внесено до варіативної частини програми. У зв'язку з цим необхідно продовжувати роботу стосовно розроблення та включення до навчальних програм дисциплін туристської спрямованості (зокрема до циклу професійно-орієнтованих дисциплін), основними темами яких мають стати: сучасний стан та перспективи розвитку туризму в Україні та за кордоном; організаційні, програмно-нормативні, психолого-педагогічні і науково-методичні основи розвитку спортивно-оздоровчого туризму; географія і краєзнавство туризму; техніка і тактика спортивно-оздоровчого туризму; організація туристських змагань та зльотів; інноваційні підходи до викладання туризму, рекреація та підвищення рухової активності засобами туризму тощо [Скрипченко].

Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності аналізується

науковцями як цілеспрямований процес у контексті навчально-методичної, наукової та інноваційної діяльності в закладах вищої освіти, який забезпечує здобуття студентами кваліфікації, необхідної для ефективної організації рухової активності людей задля задоволення їхніх потреб в активному відпочинку, оздоровленні, відновленні фізичних, психічних і духовних сил протягом вільного та спеціально відведеного часу [Данилевич].

На думку А. Коноха, підготовка спеціалістів зі спортивно-оздоровчого туризму має ґрунтуватися на комплексі фундаментальних знань: по-перше, – із загальної, вікової та соціальної психології та педагогіки; по-друге, – щодо особливостей і методів навчання, корекційної та реабілітаційної роботи в різних соціумах; по-третє, – спеціальних професійних знань та вмінь щодо організації процесу навчання, спілкування з дітьми, виявлення труднощів в особистісних та міжособистісних взаєминах, вирішення конфліктів, організації та проведення масових і колективних дитячих заходів різної спрямованості тощо. Принагідно зауважимо, що, тривалий час працюючи над потребами сучасної практики, вчений дійшов висновку, що три основні якості, які гарантують ефективність підготовки майбутніх фахівців фізичної культури з туризму, – це знання, вміння та навички зі вказаної діяльності, організаторські та комунікативні здібності педагога [Конох].

Вчені К. Мулик та М. Носко справедливо вважають туризм одним із найдієвіших елементів позааудиторної роботи. Вони навіть наголошують на необхідності розроблення програми підготовки майбутнього викладача фізичного виховання власне до туристсько-краєзнавчої діяльності, яка б поєднувала виховний компонент та підготовку до походів [Мулик; Носко].

У процесі підготовки та проведення туристських заходів, як відомо, формуються знання, вміння та навички самостійної творчої та дослідницької роботи, які в подальшому трансформуються в потребу самоосвіти. Під час подорожей учасники також набувають важливих життєвих навичок самообслуговування та дотримання гігієни, причому у складних незвичних умовах [Смирнов].

Зауважимо, що змістове наповнення підготовки здобувачів фізкультурної освіти до

туристичної діяльності у школі розпочинається на першому курсі у процесі викладання відповідних навчальних дисциплін, серед яких важливе місце посідає «Методика туристсько-краєзнавчої роботи в НУШ». Навчальна дисципліна має на меті сформувати компетентності, необхідні для туристсько-краєзнавчої роботи в закладах загальної середньої освіти.

Загалом практичні заняття з цієї дисципліни спрямовані на формування у студентів знань про зміст і особливості туризму та його видів, про організацію самодіяльних подорожей, принципи розроблення, підготовки та проведення туристсько-спортивної подорожі, особливості проходження складних ділянок туристських маршрутів залежно від виду туризму, природних та штучних перешкод, а також вимоги до безпеки туристичної діяльності. При цьому окрема увага приділяється вивченню цих аспектів у водному туризмі.

В умовах сьогодення важливою є практична підготовка – власне проведення туристських походів, зокрема водних, за участі здобувачів вищої освіти для закріплення теоретичних знань. Це сприяє формуванню важливого туристичного досвіду, навичок залучення молоді до активного способу життя (особливо в часи (пост)пандемії та тотальної залежності від комп'ютерів і смартфонів), вмінь і навичок виживання в екстремальних ситуаціях, а також гармонійному фізичному розвитку особистості та психологічній взаємодії у групі. Це особливо актуально для таких складних подорожей і змагань, як водні.

Нагадаємо, що практичні заняття з туристської тематики мають на меті розвинути систему важливих спеціальних організаційних навичок. Зокрема щодо розроблення та керування спортивно-туристичними маршрутами, використання картографічних творів та карт для орієнтування, розроблення меню для харчування в туристських походах, використання різноманітних видів туристських вузлів, організації подолання перешкод за допомогою туристського спорядження, облаштування бівуаку, правильного поведіння у критичних ситуаціях та вміння підтримувати сприятливий психологічний клімат у туристській групі. У цьому плані складні водні походи є особливо цінним досвідом.

Як свідчить практика, дієвими методичними засобами навчання студентів, які покликані формувати практичний досвід з питань організації та проведення туристських заходів у стаціонарних та польових умовах є ігри (напр., ділова гра «Туристський захід у позакласній роботі», ситуаційна гра «Мікрофон» з моделюванням підготовки масового заходу з туризму), професійні тренінги («Я – керівник туристського походу»), «круглий стіл» (напр., для підбиття підсумків проведеного заходу; є обов'язковим після будь-якого походу), «мозковий штурм» як засіб вирішення проблемної ситуації (напр., «Неправильний розрахунок продуктів харчування, шляхи виходу з ситуації»), захист власних проєктів для перевірки технічної підготовленості (планування смуги перешкод, розробка та організація туристського заходу) [Чалій : 157]. Усі ці складові методики доцільно застосовувати у процесі вивчення специфіки водного туризму, зокрема водних походів. Наприклад, на практичному занятті майбутнім фахівцям фізичної культури і спорту пропонується розробити водний похід. Студенти об'єднуються у дві проєктні групи, їхня робота проводиться у два етапи. Перший – групи розробляють водні туристичні маршрути територією Волинської області із залученням найбільшої кількості водойм. Другий – кожна з груп представляє свій проєкт походу. Виграє та група, яка розробить найкращий маршрут з дотриманням усіх вимог до організації та проведення водних походів. Переможець визначається в результаті колективного обговорення. Розроблені студентами маршрути беруться до уваги в плануванні майбутніх туристичних походів.

Основні завдання практичних занять полягають у формуванні таких компетентностей: навчально-пізнавальних (уміння підготувати необхідну інформацію з теми, вивчати пам'ятки історії та культури, спостерігати за навколишнім середовищем), практичних (складати рюкзак, уміння орієнтуватися на місцевості, в'язати туристські вузли, встановлювати намети, розпалювати вогнища, готувати страви у похідних умовах, долати природні перешкоди, дотримуватися основних правил техніки безпеки в туристських подорожах), творчих (набуття досвіду щодо складання опису маршруту походу), соціальних (здатність до взаємодопомоги,

культура спілкування, ставлення до власної безпеки та безпеки оточуючих, формування позитивних особистісних якостей). Усі ці компетентності яскраво проявляються у водних походах.

Щороку для майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту проводяться практичні заняття у формі походів вихідного дня (Волинська та Рівненська області) та багатоденних походів (Українські Карпати). Підготовка до походу розпочинається з обробки інформації щодо формування туристської групи, списків учасників походу, документації, харчування, маршруту, проведених раніше походів, звітів про туристські походи. Наступний етап – це проведення розрахунків калорійності, складу та вартості продуктів для походу, розподіл продуктів між учасниками походу, а також розраховуються витрати на проїзд, формуються списки необхідного особистого та групового спорядження та розподіляються обов'язки між учасниками групи. Ця діяльність на обох етапах може бути завданням із самостійної роботи студентів. Перед початком походу проводиться інструктаж з техніки безпеки. При цьому на кожному етапі береться до уваги специфіка водного походу. Організація, підготовка, проведення і підбиття підсумків туристського походу, зокрема водного, – це комплекс паралельних і послідовних заходів, що забезпечують досягнення поставленої мети.

Водночас, з метою визначення доречності включення у програму підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту вивчення турпоходів, нами було проведено анкетування студентів щодо їх ставлення до участі в туристичних походах. В опитуванні брало участь 78 студентів спеціальності «Фізична культура і спорт» КЗВО «Луцький педагогічний коледж» ВОР. Дослідження виявило такі пріоритети студентських смаків щодо видів туризму: водному туризму надають перевагу 26,92% опитаних студентів, пішохідному – 23,05%, велосипедному – 21,8%, гірському – 16,68% та спелеотуризму – 11,55%. Як видно, водний туризм є найбільш популярним.

Результати анкетування студентів також засвідчили, що 91,03% вважають за необхідне здійснювати підготовку фахівців до занять з водного туризму у ЗВО, а 5,12% не змогли визначитися. Водночас 3,85% респондентів вважають, що така підготовка їм не потрібна

і отримати її можна за потреби під час навчання на відповідних курсах.

Відповіді опитаних студентів щодо основних мотивів занять водним туризмом розподілилися таким чином: зміцнення здоров'я – 16,7%, інтерес до туризму – 19,23%, виявлення своїх можливостей – 10,25%, отримання задоволення – 26,92%, спілкування з одногрупниками – 17,94%, професійний розвиток (введення модулю «Туризм» у програму спеціальності «Фізичне виховання») – 8,96%.

На запитання «Чи необхідна вам особиста підготовка до проведення водних походів?» позитивно відповіли 88,46% здобувачів вищої освіти, «ні» – 5,12%, а 6,42% не змогли відповісти, оскільки не розуміють необхідності цих знань у подальшій професійній діяльності.

Результати анкетування дають підстави стверджувати, що майбутні фахівці з фізичної культури і спорту мають високий рівень зацікавленості водним туризмом. На нашу думку, причиною цього є насамперед природні умови Волинської області, багатство річок та озер якої – цінна практична база для розвитку водного туризму, що неабияк сприяє набуттю відповідних практичних навичок у польових умовах.

Водний туризм є різновидом активного туризму, до якого зараховують масові тривалі водні подорожі на туристичних суднах (гребних розбірних байдарках, катамаранах, плотах) з метою відпочинку, пізнання природних, етнографічних, культурних особливостей прилеглих територій. Згідно спортивної класифікації, водні маршрути класифікуються категоріями складності від 1 (найлегшої) до 6. Спортивний водний туризм передбачає обов'язкову реєстрацію і класифікацію маршруту, оформлення дозвільних і звітних документів у маршрутно-кваліфікаційних комісіях і в контрольно-рятувальних службах, участь у змаганнях на кращий маршрут, присудження розрядів, звань і т.д.

Водний туризм є різновидом активного туризму, до якого зараховують масові тривалі водні подорожі на туристичних суднах (гребних розбірних байдарках, катамаранах, плотах) з метою відпочинку, пізнання природних, етнографічних, культурних особливостей прилеглих територій. Згідно спортивної класифікації, водні маршрути класифікуються категоріями складності від 1 (найлегшої) до

(гребних розбірних байдарках, катамаранах, плотах) з метою відпочинку, пізнання природних, етнографічних, культурних особливостей прилеглих територій. Згідно спортивної класифікації, водні маршрути класифікуються категоріями складності від 1 (найлегшої) до 6. Спортивний водний туризм передбачає обов'язкову реєстрацію і класифікацію маршруту, оформлення дозвільних і звітних документів у маршрутно-кваліфікаційних комісіях і в контрольно-рятувальних службах, участь у змаганнях на кращий маршрут, присудження розрядів, звань і т.д.

Водний туризм є різновидом активного туризму, до якого зараховують масові тривалі водні подорожі на туристичних суднах (гребних розбірних байдарках, катамаранах, плотах) з метою відпочинку, пізнання природних, етнографічних, культурних особливостей прилеглих територій. Згідно спортивної класифікації, водні маршрути класифікуються категоріями складності від 1 (найлегшої) до 6. Спортивний водний туризм передбачає обов'язкову реєстрацію і класифікацію маршруту, оформлення дозвільних і звітних документів у маршрутно-кваліфікаційних комісіях і в контрольно-рятувальних службах, участь у змаганнях на кращий маршрут, присудження розрядів, звань і т.д.

Водний туризм є різновидом активного туризму, до якого зараховують масові тривалі водні подорожі на туристичних суднах (гребних розбірних байдарках, катамаранах, плотах) з метою відпочинку, пізнання природних, етнографічних, культурних особливостей прилеглих територій. Згідно спортивної класифікації, водні маршрути класифікуються категоріями складності від 1 (найлегшої) до 6. Спортивний водний туризм передбачає обов'язкову реєстрацію і класифікацію маршруту, оформлення дозвільних і звітних документів у маршрутно-кваліфікаційних комісіях і в контрольно-рятувальних службах, участь у змаганнях на кращий маршрут, присудження розрядів, звань і т.д. [Бордун ; Гамкало].

Зростання популярності водного туризму спонукає до пошуку нових раціональних і більш ефективних тренувальних засобів, які можна використовувати під час підготовки туристів-водників. Характер і спрямованість спортивної підготовки бакалаврів з фізичної культури має

свою специфіку – вони безпосередньо пов'язані зі змагальною діяльністю, що сприяє залученню студентів до участі в походах різної категорії складності. Причому на відміну від традиційного спортивного веслування, де необхідно подолати змагальну дистанцію у прямому напрямку, зберігаючи рухові параметри, у водно-туристському поході на різних плавзасобах потрібно постійно змінювати та контролювати траєкторію руху човна (катамарану, байдарки), положення тулуба, рук і ніг, долаючи водні перешкоди, використовуючи воду для ефективного проходження тренувальних і змагальних дистанцій. Це вимагає від туриста особливих координаційних, силових та швидко-силових здібностей (динамічної рівноваги, здатності до перелаштування тощо), а також гнучкості та витривалості, особливо при сплаві бурхливою річкою [Нічік; Корнієнко].

Отже, водний туризм є одним із найскладніших видів туризму і підготовка до водних подорожей має низку характерних особливостей. Навіть у найпростішому поході турист-водник повинен володіти багатьма знаннями, вміннями і навичками, зокрема з питань безпеки: вміти добре плавати, збирати і ремонтувати туристичне судно, правильно пакувати, розміщувати і захищати від вітру продовольство і спорядження, правильно сідати на туристичне судно і сходити з нього, веслувати й управляти плавзасобом, підходити та причалювати до берега і відходити від берега. Подібних умінь можна набути лише під час походу.

Велика увага приділяється викладачами розвитку тих фізичних якостей і навичок, які мають важливе значення для успішної спеціалізації в обраному виді туризму. Доцільно запланувати тренувальний процес відповідно до етапу підготовки, календаря походів (чи змагань), сезонності та умов підготовки. Беручи до уваги те, що водний туризм – це сезонний вид спорту, постає проблема загальної та спеціальної фізичної підготовки в міжсезонному – підготовчому – періоді (осінній, зимовий та весняний періоди), оскільки погодні умови не дозволяють тренуватися у природних умовах.

Завдяки великій кількості річок у Волинській області можна широко розвивати водний туризм, поєднуючи функції активного відпочинку, фізичної культури і спорту, а також пізнавальні,

оздоровчі, естетичні елементи тощо. З огляду на це нагальною є потреба більш повно та ефективно використовувати наявні ресурси, орієнтуючись на підготовку фахівця з вищої фізкультурної освіти, який у подальшому зможе вигідно представити себе та витримати суперництво з іншими претендентами на робочі місця. Майбутні вчителі фізичної культури і спорту зазвичай застосовують набуті компетентності для підготовки, організації та проведення найбільш поширеного та затребуваного у професійній діяльності заходу з туризму – туристичного походу.

Найважливішим результатом теоретичної та аудиторної практичної підготовки став проведений викладачами та студентами спеціальності фізична культура і спорт за сприяння Волинського обласного центру національно-патріотичного виховання, туризму і краєзнавства учнівської молоді Волинської обласної ради водний туристичний похід III ступеня складності. Маршрут пролягав однією з річок Волинського Полісся – Турією. Подорож проходила територією Ковельського, Старовижівського, Ратнівського та Камінь-Каширського районів Волинської області (протяжність 75 км). Засобами сплаву були байдарки «Таймень-2» та «Таймень-3». Нитка маршруту мала такий вигляд: м. Ковель – с. Вербка – с. Бахів – с. Гішин – с. Тойкут – с. Комарово – с. Солов'ї – с. Мильці – с. Датинь – с. Теклине – с. Бузаки. До місця старту, з Луцька до Ковеля (70 км), доїжджали рейсовим автотранспортом (1 год. 30 хв.). Сплав тривав 6 днів, з них 4 дні – активна частина і 2 дні відпочинку. Переїзд із с. Бузаки до Луцька відбувався рейсовим автобусом (150 км, 2 год. 30 хв.). Група пройшла маршрут без змін, згідно із запланованим графіком.

Подорож мала важливе пізнавальне значення, оскільки шість днів сплаву дали можливість удосконалити техніку водного туризму, пройти фізичні, психологічні, моральні випробування, виконати спортивні розряди та ознайомитися з унікальними природними заказниками, історичними, архітектурними, культурними об'єктами Волинського краю.

Метою подорожі була перевірка та удосконалення спортивно-туристських вмінь та навичок студентів КЗВО «Луцький педагогічний коледж» ВОР; поглиблення знань про природу, історію, архітектуру та культуру рідного краю;

вивчення та дослідження екологічних проблем басейну річки Турії; удосконалення фізичних якостей кожного учасника сплаву та виконання спортивного розряду.

Головними завданнями під час проходження водного маршруту були дотримання вимог Інструкції щодо організації та проведення туристських спортивних походів з учнівською та студентською молоддю, створення безпечних умов для збереження життя і здоров'я студентів, а також отримання практичних навичок з цього виду туризму та підвищення рівня особистої туристсько-фізкультурної підготовки.

Керівник водного походу зауважив, що під час подолання природних перешкод кожен студент-учасник показав високий рівень моральної, технічної, фізичної та тактичної підготовки. Таким чином, обраний маршрут визнаний доступним для учнівської (8-11 класів) та студентської молоді з відповідною технічною та фізичною підготовкою.

Отже, зроблений нами аналіз теоретичної та практичної підготовки майбутніх учителів з фізичної культури і спорту засвідчив доцільність запровадження в навчальний процес студентів цієї спеціальності туристських дисциплін, а також планування та організації за їх участю походів з різних видів туризму, зокрема водного. Причому практичних занять із наявних туристських дисциплін недостатньо для набуття практичних навичок з усіх спортивно-туристських походів, а це є необхідним для організації якісної шкільної та позашкільної діяльності майбутнього фахівця з фізичної культури і спорту.

На нашу думку, системний характер організації туристських походів надав би змогу студентам спеціальності фізична культура і спорт отримати щонайменше кваліфікацію «учасник походу». Для цього необхідно ввести у навчальний план додаткові туристичні дисципліни, беручи до уваги матеріально-технічну базу закладу вищої освіти та кваліфікацію наявного викладацького складу.

Висновки

Метою сучасної вищої освіти є формування у студентів спеціальності фізична культура і спорт не тільки суто фізкультурної кваліфікації, але й туристських компетентностей, які дозволяють брати участь у різноманітних туристських заходах. Шлях до вирішення цих питань лежить через удосконалення навчально-мето-

дичної роботи, навчальних програм, практичної підготовки до професійної діяльності та участі в різних видах спортивного туризму. Туристичні походи, зокрема водні, відіграють важливу роль у підготовці фахівців з фізичної культури і спорту та дають можливість формувати саме ті компетентності, які оптимально відповідають майбутній професійній фізкультурно-туристич-

ній діяльності. Під час організованого водного походу учасники змогли здобути практичний досвід у проходженні ступеневого походу на байдарках, а також отримати спортивні розряди.

Подальші дослідження передбачається спрямувати на специфіку організації практичних занять із використанням комбінованих туристських походів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бордун О.Ю., Гамкало М.З. Водний туризм – перспективний напрямок туризму в Придністер’ї. 2018. URL: https://www.researchgate.net/publication/329237159_Water_tourism_as_perspective_variety_of_tourism_in_Dnister_region_Vodnij_turizm_ak_perspektivnij_napramok_turizmu_Pridnistera (дата звернення: 18.01.2021).
2. Войнар Ю., Новарецький Д., Глазирін І. Розвиток та сучасні тенденції системи підготовки фахівців з фізичної культури в умовах євроінтеграції : монографія. Черкаси : Відлуння-Плюс, 2005. 184 с.
3. Данилевич М.В. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності туризму : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04. Львів, 2018. URL: https://npu.edu.ua/images/file/vidil_aspirant/dicer/D_26.053.01/dis_Danylevych.pdf (дата звернення: 03.12.2020).
4. Конох А.А. Формування фахової компетентності майбутніх викладачів фізичного виховання у сфері екологічного туризму : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2020. URL: [file:///C:/Users/acer/Downloads/Konokh_dys%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/acer/Downloads/Konokh_dys%20(2).pdf) (дата звернення: 10.03.2021).
5. Конох А.П., Маковецька Н.В., Конох А.А. Формування індивідуальних стратегій здоров’язбереження майбутніх бакалаврів туристської галузі на засадах міждисциплінарної інтеграції. *Молодий вчений*. 2019. № 4.1 (68.1). С. 115–119.
6. Мудрян В.Л. Аналіз організаційно-педагогічних засад професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. Харків, 2009. № 1. С. 198–201.
7. Мулик К.В., Носко М.О. Диференційований підхід до 204 підготовки фахівців зі спортивно-оздоровчого туризму для роботи з дітьми, підлітками та студентською молоддю. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Чернігів, 2015. Вип. 129 (2). С. 217–222.
8. Нічік О.В., Корнієнко В.В. Особливості організації рекреаційного каякінгу. *Основи спортивного туризму в рекреаційній діяльності*. Харків, 2018. URL: <http://journals.uran.ua/index.php/wissn055/article/view/148159> (дата звернення: 16.02.2021).
9. Скрипченко І.Т. Аналіз змістового наповнення програм закладів вищої освіти, які готують майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту для роботи у сфері дитячо-юнацького туризму. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Чернігів, 2018. Вип. 152(1). С. 119-123. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2018_152%281%29_28 (дата звернення: 25.02.2021).
10. Смирнов Н.К. Руководство по здоровьезберегающей педагогике. *Технология здоровьесберегающего образования*. Москва : АРКТИЛ, 2008. 288 с.
11. Чалій Л.В. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Луцьк, 2017. URL: http://www.rshu.edu.ua/images/afto/d_003.pdf (дата звернення: 26.02.2021).
12. Burcin Hatipoglu, Bengi Ertuna, Vinod Sasidharan (2014). A Referential Methodology for Education on Sustainable Tourism Development. *Sustainability* 6:8, pages 5029-5048. (Last accessed: 13.11.2020).
13. Danylevych, M., Zakharina, I., Hrybovska, I., Romanchuk, O., Hutsulyak, V. (2020). Peculiarities of professional preparation of physical education students for health-related activities. URL: http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/24830/1/_2020_Art%2044.pdf (Last accessed: 02.12.2020).
14. Denysova, L., Shynkaruk, O., Usychenko, V. (2018). Cloud technologies in distance learning of specialists in physical culture and sports. *Journal of Physical Education and Sport*. URL: <https://www.efsupit.ro/images/stories/1aprilie2018/art%2066.pdf> (Last accessed: 02.11.2020).
15. Karen Irene Thal, Stacey L. Smith & Babu George (2021). Wellness tourism competences for curriculum development: a Delphi study. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*. DOI: 10.1080/15313220.2021.1874596. (Last accessed: 01.03.2021).
16. Prystupa, Y., Kryshchanovych, S., Danylevych, M., Lapychak, I., Kryshchanovych, M., Sikorskyi, P., Podolyak, Z., Basarab, V. (2020). Cloud technologies in distance learning of specialists in physical culture and sports. *Journal of Physical Education and Sport*. URL: http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/2020_Art%2064.pdf (Last accessed: 26.12.2020).

REFERENCES

1. Bordun, O.Yu., Hamkalo, M.Z. (2018). Vodnyi turizm – perspektyvnyi napriamok turizmu v Prydnisteri [Water tourism is a promising area of tourism in Transnistria] *www.researchgate.net* Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/329237159_Water_tourism_as_perspective_variety_of_tourism_in_Dnister_region_Vodnij_turizm_ak_perspektivnij_napramok_turizmu_Pridnistera (Last accessed: 18.01.2021) [in Ukrainian].
2. Voinar, Yu., Novaretskyi, D., Hlazyrin, I. (2005). *Rozvytok ta suchasni tendentsii systemy pidhotovky fakhivtsiv z fizychnoi kultury v umovakh yevrointehratsii [Development and modern tendencies of the system of training specialists in physical culture in the conditions of European integration]*. Cherkasy [in Ukrainian].
3. Danylevych, M.V. (2018). Teoretychni i metodychni zasady profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv z fizychnoho vykhovannia ta sportu do rekreatsiino-ozdorovchoi diialnosti turizmu [Theoretical and methodical principles of professional training of future specialists in physical education and sports for recreation and health-related activities] *Doctor's thesis*. Lviv. Retrieved from https://npu.edu.ua/images/file/vidil_aspirant/dicer/D_26.053.01/dis_Danylevych.pdf (Last accessed: 03.12.2020) [in Ukrainian].
4. Konokh, A.A. (2020). Formuvannia fakhovoi kompetentnosti maibutnikh vykladachiv fizychnoho vykhovannia u sferi ekolohichnoho turizmu [Formation of Professional Competence of the Future Teachers of Physical Education in the Field of Ecological Tourism]. *Candidate's thesis*. Retrieved from [file:///C:/Users/acer/Downloads/Konokh_dys%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/acer/Downloads/Konokh_dys%20(2).pdf) (Last accessed: 10.03.2021) [in Ukrainian].
5. Konokh, A.P., Makovetska, N.V., Konokh, A.A. (2019). Formuvannia individualnykh stratehii zdoroviazberezhennia maibutnikh bakalavriv turystskoi haluzi na zasadakh mizhdystsyplinarnoi intehratsii. [Formation of individual health strategies for safe future bachelors tourism industry on the basis of international distribution integration]. *Molodyi vchenyi – A young scientist*, 4.1, (68.1), 115–119. [in Ukrainian].
6. Mudrian, V.L. (2009). Analiz orhanizatsiino-pedahohichnykh zasad profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury. [Analysis of organizational and pedagogical principles of professional training of future teachers of physical culture]. *Slobozhanskyi nauково-sportyvnyi visnyk – Slobozhansky scientific and sports bulletin*, 1, 198–201 [in Ukrainian].
7. Mulyk, K.V., Nosko, M.O. (2015). Dyferentsiiovanyi pidkhid do 204 pidhotovky fakhivtsiv zi sportyvno-ozdorovchoho turizmu dlia roboty z ditmy, pidlitkami ta studentskoiu moloddu. [Differentiated approach in preparation of specialists from sports and health improving tourism for the work with children, teenagers and student young people]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu*, 129 (2), 217–222. [in Ukrainian].
8. Nichik, O.V., Korniienko, V.V. (2018). Osoblyvosti orhanizatsii rekreatsiinoho kaiakinhu [Features of the organization of recreational kayaking]. *Osnovy sportyvnoho turizmu v rekreatsiinii diialnosti – Fundamentals of sports tourism in recreational activities*. Retrieved from <http://journals.uran.ua/index.php/wissn055/article/view/148159> (Last accessed: 16.02.2021) [in Ukrainian].
9. Skrypchenko, I.T. (2018). Analiz zmistovoho napovnennia prohram zakladiv vyshchoi osvity, yaki hotuiut maibutnikh fakhivtsiv z fizychnoho vykhovannia ta sportu dlia roboty u sferi dytiacho-yunatskoho turizmu. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu – Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University*, 152(1), 119-123. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2018_152%281%29__28 (Last accessed: 25.02.2021) [in Ukrainian].
10. Smyrnov, N.K. (2008). *Rukovodstvopozdorovezberehaiushcheipedahohyke. Tekhnolohyiazdorovesberehaiushcheho obrazovannia. [A guide to health-promoting pedagogy]*. Moscow: ARKTYL. 288 s. [in Russian].
11. Chalii, L.V. (2017). Formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury do orhanizatsii pozaklasnoi roboty z turizmu [Formation of readiness of future physical education teachers for organization of extra-curricular work on tourism]. *Candidate's thesis*. Lutsk. Retrieved from http://www.rshu.edu.ua/images/afto/d_003.pdf (Last accessed: 26.02.2021) [in Ukrainian].
12. Burcin Hatipoglu, Bengi Ertuna, Vinod Sasidharan (2014). A Referential Methodology for Education on Sustainable Tourism Development. *Sustainability* 6:8, pages 5029-5048. (Last accessed: 13.11.2020).
13. Danylevych, M., Zakharina, I., Hrybovska, I., Romanchuk, O., Hutsulyak V. (2020). Peculiarities of professional preparation of physical education students for health-related activities. Retrieved from http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/24830/1/_2020_Art%2044.pdf (Last accessed: 02.12.2020).
14. Denysova L., Shynkaruk O., Usychenko V. (2018). Cloud technologies in distance learning of specialists in physical culture and sports. *Journal of Physical Education and Sport*. Retrieved from <https://www.efsupit.ro/images/stories/laprilie2018/art%2066.pdf> (Last accessed: 02.11.2020).
15. Karen Irene Thal, Stacey L. Smith & Babu George (2021). Wellness tourism competences for curriculum development: a Delphi study. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*. DOI: 10.1080/15313220.2021.1874596. (Last accessed: 01.03.2021).
16. Prystupa, Y., Kryshtanovych, S., Danylevych, M., Lapychak, I., Kryshtanovych, M., Sikorskyi, P., Podolyak, Z., Basarab, V. (2020). Cloud technologies in distance learning of specialists in physical culture and sports. *Journal of Physical Education and Sport*. Retrieved from http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/2020_Art%2064.pdf (Last accessed: 26.12.2020).

O. L. DYSHKO

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Physical Education,
Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College"
of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine
E-mail: odyshko@lpc.ukr.education
<http://orcid.org/0000-0002-1310-6950>*

V. V. KOVALCHUK

*Teacher of the Highest Category,
Cycle Commission of the Theory and Methods of Physical Education,
Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College"
of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine
E-mail: vkovalchuk@lpc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0003-4308-0496>*

M. M. PALIUKH

*Specialist of the first category,
Cycle Commission of the Theory and Methods of Physical Education,
Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College"
of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine
E-mail: mpalyukh@lpc.ukr.education
<http://orcid.org/0000-0003-3063-6678>*

A. G. CHYZH

*Teacher of the highest category,
Cycle commission of the theory and methods of physical education,
Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College"
of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine
E-mail: achyzh@lpc.ukr.education
<http://orcid.org/0000-0001-5678-5490>*

**TOURIST WATER TOUR IN THE SYSTEM OF PRACTICAL TRAINING
OF BACHELORS OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT**

The article raises the problem of practical training of bachelors in physical culture and sports within the study of the course «Methods of tourism and local lore of the new Ukrainian school». The main attention is paid to the organization of a water tour as a component of water tourism. The relationship between education, market conditions and modern trends, as well as the relevance of tourism as a form of leisure, sport, business and lifestyle are noted. Various aspects of research by domestic scientists of the formation of professional competencies in tourism among future physical culture teachers are analyzed in detail, as well as their recommendations regarding the necessary changes in curricula, their views on the place of tourism in teaching and educational work. Special attention is paid to the analysis of the significance of the discipline "Methods of tourist and local lore work in the new Ukrainian school", first of all – practical classes. It focuses on practical training of students to conduct tourism tours, especially water trips, the development of the relevant general and specialized knowledge and skills. Attention is drawn to specific competencies that are formed in the process of practical exercises dedicated to the preparation for water trips. The results of the questionnaire survey of students regarding their attitude to participation in hiking trips, the need for classroom training (special disciplines) for conducting trips, motives for engaging in water tourism and the need for personal preparation for conducting water trips. The features of a sport characters, necessary for the preparation of bachelors in physical culture and sports in water trips, are described. As boating is a seasonal sport, the need for physical fitness during the off-season is emphasized. The article describes and analyzes a water trip of the III degree of complexity, made by teachers and students of the specialty physical culture and sports with the assistance of the Volyn regional center of national-patriotic education, tourism and local history of students of the Volyn regional council. As a result, it is noted that there is a need for systematic trekking so that future teachers can obtain the qualification of a «hike participant».

Key words: preparation of bachelors in physical culture and sports, methods of tourism and local lore work, a new Ukrainian school, tourism, water tourism, a water tour, a step-by-step hike.

Стаття надійшла до редакції 19.02.2021

The article was received 19.02.2021